

A CDU kongresszusa (2015. december 13-15.)

2015. december 16.

MAGYAR NEMZETI BANK

Készítette:

Látta:

Jóváhagyta:

Vezetői összefoglaló

A jelenleg is kormányon lévő Kereszténydemokrata Unió (CDU) 2015. december 13-15. között tartotta kongresszusát. A pártnapokat a kancellár menekültpolitikájával kapcsolatos külső és belső viták miatt nagy figyelem övezte. A CDU kongresszusa előtt a legfontosabb kérdés tehát az volt, hogy a kereszténydemokratáknak mennyire sikerül egységesen a kancellár mögé állni. Megfigyelők még azt is elképzelhetőnek tartották, hogy a kancellár politikáját párttársai a kongresszuson esetleg nyíltan támadják majd. Ebben a kontextusban különösen fontossá vált a kancellár 2015. december 14-én megtartott beszéde.

Horst Seehofer, a bajor testvérpárt, a Keresztény-szociális Unió (CSU) vezetője már régóta kritizálja a kancellár politikáját. Arra törekszik, hogy a befogadott menekültek számát felülről maximalizálja („Obergrenze”), és ebben a törekvésében a CDU-n belül is sokan támogatják. Már a kongresszust megelőzően nyilvánvaló volt azonban az is, hogy a CDU vezetése nem hajlandó olyan megoldásra, amely a kongresszus zárónyilatkozatába konkrétan beemelné az „Obergrenze” szót. Ezért olyan kompromisszumos javaslatot készítettek, amelyben a menekültek számának „érzékeltető csökkenése” kifejezés szerepel. Ezzel akarták elérni, hogy a CDU támogassa a kancellárt és a menekültpolitikai nyilatkozatot a delegáltak elfogadják.

Az értékelések szerint a kancellár még soha nem tartott ilyen energikus és ennyire tudatos beszédet. Történelmi jelentőségű volt egyrészt azért, mert évek óta nem övezett ekkora várakozás egy beszédet, másrészt pedig azért, mert a kancellár a menekültválságot a nagy elődök (Adenauer, Erhard, Kohl) előtt álló kihívásokhoz hasonlította és megvédte az eddigi, az elmúlt hónapokra jellemző „*Megcsináljuk!*” („*Wir schaffen das!*”) politikát. Irányváltást és alternatívát nem kínált. A beszéd végén a küldöttek majdnem 10 percen keresztül állva tapsolták Angelá Merkelt, és a zárónyilatkozatot is csaknem egybehangzóan fogadták el.

A pártkongresszuson elhangzott beszéd ugyanakkor nem jelenti azt, hogy a párton belüli vita rendeződött volna a menekültkérdésről. A kancellár lélegzetvételnyi időt nyert, a delegáltak hitelesnek tartották szavait, ugyanakkor bizonyítania kell, hogy a jövőben valóban érzékeltetően csökkenthető a menekültek száma.

I. Előzmények

Angela Merkel menekültpolitikáját az elmúlt időszakban egyre több kritika érte. A kancellárt támadták mind a bajor testvérpárt, a Keresztény-szociális Unió (CSU) részéről, mind pedig saját pártján belül. A kancellár támogatottsága a menekültválság első hónapjaiban jelentősen csökkent, a legutóbbi vizsgálatok szerint ugyanakkor a zuhanás megállt. Az ARD-Deutschlandtrend decemberi felmérése alapján a megkérdezettek 54 %-a elégedett a kancellárral, ez 5 százalékponttal haladja meg az előző havi szintet.¹ Eközben az amerikai Time magazin és az angol Financial Times Angela Merkelt az év emberének választotta.²

A kancellár egyik legnagyobb kritikusa Horst Seehofer, bajor miniszterelnök, aki egyben a bajor testvérpárt, a CSU elnöke. Már szeptember eleje óta élesen kritizálja a kancellár laza menekültpolitikáját és a további szigorítások mellett érvel. Politikájának kulcseleme, hogy a befogadott menekültek számát felülről maximalizálják („Obergrenze”). Az utóbbi időszakban a szó szimbolikus jelentőségűvé vált a vitákban. Seehofer ezen felül korábban a német határon lévő tranzitónák felállítását is szorgalmazta.³

Az „Obergrenze” bevezetését a december 13-15. között megtartott pártkongresszus nyilatkozat-tervezetében a CDU ifjúsági szervezete (JU) is javasolta. Konkrét számot nem határoztak meg, ugyanakkor egy kerekasztal-beszélgetés keretében kívánták megvitatni a kérdést.⁴ A párton belül is egyre hangosabbak lettek a kritikusok, már Wolfgang Schäuble pénzügyminiszter is arra figyelmeztetett, hogy Németország kapacitása véges.⁵ Emellett Armin Schuster képviselő a határok szigorúbb ellenőrzését, a Schengen előtti határvédelem visszaállítását („Grenzschießung”) szorgalmazta.⁶

A CDU és a CSU közötti egyre hűvösebb viszony abban is megmutatkozott, hogy a CSU november végén, Münchenben tartott pártkongresszusán a vendégelőadóként felszólaló kancellárt Horst Seehofer nyíltan bírálta.⁷ A nagykoalíciós partner, a szociáldemokrata SPD pedig néhány nappal a CDU pártnapja előtt tartott kongresszust, ahol ugyan Sigmar Gabriel alkancellárt újraválasztották, de a két évvel ezelőttinél sokkal kevesebb támogatói szavazatot kapott.⁸

A CDU kongresszusa előtt a legfontosabb kérdés tehát az volt, mennyire sikerül egységesen fellépnie a kereszténydemokratáknak a kancellár mögött. Megfigyelők még azt is elképzelhetőnek tartották, hogy a kancellár politikáját párttársai a kongresszuson esetleg nyíltan támadják. Ebben a kontextusban különösen fontossá vált Angela Merkel 2015. december 14-én megtartott beszéde.

¹ <http://www.spiegel.de/politik/deutschland/angela-merkels-werte-steigen-im-deutschlandtrend-wieder-a-1066024.html>

² <http://www.spiegel.de/politik/deutschland/time-kuert-angela-merkel-zur-person-des-jahres-2015-a-1066908.html>
<http://www.ft.com/cms/s/0/ffb1edb2-9db5-11e5-b45d-4812f209f861.html#axzz3uOHYOA38>

³ <http://www.tagesspiegel.de/politik/horst-seehofer-will-transitzonen-fuer-fluechtlinge-gruene-und-linke-widersprechen-der-csu/12494948.html>

⁴ <http://www.welt.de/politik/deutschland/article149768695/Das-Unbehagen-gegen-den-Islam-ist-ueberall-greifbar.html>

⁵ <https://www.tagesschau.de/inland/schaeuble-fluechtlinge-lawine-103.html>

⁶ <http://www.welt.de/politik/deutschland/article149674857/Und-wer-sagt-das-Frau-Merkel-Ich.html>

⁷ <https://www.tagesschau.de/inland/seehofer-241.html>

⁸ <http://www.spiegel.de/politik/deutschland/sigmar-gabriel-als-spd-chef-mit-74-3-prozent-wiedergewaehlt-a-1067382.html>

II. A CDU kongresszus és a kancellár beszéde

Már a kongresszus előtt nyilvánvaló volt, hogy a párt vezetése nem hajlandó olyan kompromisszumra, amely a kongresszus zárónyilatkozatába beemelné az „Obergrenze” és a „Grenzschießung”, szimbolikus jelentőségűvé vált kifejezéseket. Ez egyértelműen a kancellár pozíciójának gyengülését jelentette volna.⁹ Korábban már a JU is visszavonta a felső határra vonatkozó javaslatát annak érdekében, hogy sikerüljön közös megoldást találni a szövegezésben.

Némi engedményre ugyanakkor hajlandó volt a pártvezetés annak érdekében, hogy a kritikusok vitorlájából kifogja a szelet és a menekültpolitikára vonatkozó szövegrész a küldöttek egyhangú támogatását kapja. A kongresszus előtti napon egy olyan szövegtervezetet javasoltak, amely a menekültpolitikára vonatkozó részt a következőkkel egészítette ki¹⁰: „A CDU úgy határozott, hogy a menedékkérők és menekültek bevándorlásának mértékét hatékony intézkedésekkel érzékelhetően csökkenteni kell. Amennyiben ugyanis a bevándorlás mértéke a jelenlegi szinten marad, akkor az hosszútávon egy olyan országban is túlterheli az államot és a társadalmat, mint Németország.” Ezzel a kissé árnyalt megfogalmazással már a JU is elégedett volt, hiszen a túlterheltség és a menekültek számának csökkentése megjelent benne.

A fenti előzményeket követően Angela Merkel kancellár karrierjének egyik legnagyobb hatású beszédét mondta el, amelyet a küldöttek csaknem 10 perces tapsal fogadtak. A kancellár beszéde nemcsak annak mondanivalója okán, hanem stílusa miatt is különleges volt. A Die Welt szerint történelmi beszéd volt, kettős értelemben is.¹¹

Egyrészt évek óta nem övezett ekkora várakozás egy beszédet. A pártkongresszust úgy is lehetett értelmezni, mint amely tulajdonképpen a kancellár menekültpolitikájáról szavaz. A megfigyelők és a politikai ellenfelek is kíváncsian várták, vajon tovább csökken-e Angela Merkel párton belüli tekintélye, és amennyiben ez bekövetkezne, milyen esetleges utódjelöltek profitálhatnak a helyzetből. A kérdés azért is aktuális, mivel 2017-ben parlamenti választásokat tartanak Németországban és szinte biztosra vehető, hogy a CDU színeiben ismét Angela Merkel indul majd.

Másrészt a kancellár még soha nem tartott ilyen heves beszédet. Az elemzők szerint harcias volt és energikus, a delegáltakat is lázba tudta hozni.¹² A beszédét tudatosan építette olyan történelmi utalásokra, amelyekkel az utóbbi hónapokat fémjelző „Megcsináljuk!” („Wir schaffen das!”) kijelentését hivatott igazolni. Konrad Adenauer, Ludwig Erhard és Helmut Kohl kihívásaira és a nagy elődök mondataira emlékezve, saját magát is abba a sorba emelte, akiknek hatalmas próbatétellel kellett szembenézniük. „Megcsináljuk, mert mi vagyunk a CDU” – mondta.

Míg néhány héttel ezelőtt a kijelentés létjogosultságát még a CDU-n belül is sokan kétségbe vonták, ezúttal a mögöttes történelmi jelentéstartalom meggyőzte a küldötteket. Mindeközben a kritikusoknak Merkel tulajdonképpen alig engedett.

⁹ <http://www.spiegel.de/politik/deutschland/cdu-parteitag-angela-merkels-erben-laufen-sich-warm-a-1066907.htm>¹

¹⁰ <http://www.welt.de/politik/article149923244/Spitze-einigt-sich-auf-Verringern-des-Zuzugs.html>

¹¹ <http://www.welt.de/politik/deutschland/article149960181/Adenauer-Erhard-Kohl-Gott-und-ich.html>

¹² <http://www.zeit.de/politik/deutschland/2015-12/angela-merkel-karlsruhe-cdu-parteitag-rede>

Menekültpolitikáját a kancellár nemcsak történelmi, hanem morális perspektívába is helyezte. A menekültek befogadása keresztény kötelesség, nem embertömegekről, hanem egyes emberek méltóságáról van szó.

Angela Merkel szerint arra is gondolni kell, hogy Németország cselekedetei milyen hatással vannak az EU-ra. Beszédében az európai szolidaritás fontosságát is említette, például a menekültek elosztása révén. Visszautasította azokat a párton belüli követeléseket is, amelyek a német határellenőrzés visszaállítását szorgalmazzák. Merkel szerint „*egy olyan ország sincs, amely jobban rá lenne szorulva Schengenre, mint Németország*”. A nyitott határok az ország számára „*létfenntartásuk*”, emiatt küzdeni kell azért, hogy a rendszer megmaradjon. De a menekülthullám kezelésében Németországon belül is sokat kell dolgozni. A kancellár hangsúlyozta, hogy a menekülteknek meg kell tanulniuk németül, amennyiben tartósan Németországban kívánnak menedékhez jutni, valamint az alaptörvény rendelkezéseit maradéktalanul be kell tartaniuk.¹³ Az integráció kiemelten fontos feladat – tette hozzá Angela Merkel.

Beszédét a kancellár arra is felhasználta, hogy érzelmeinek hangot adva vázolja, milyen országban akar élni 25 év múlva: „*Egyvalamit biztosan tudok: azt szeretném, hogy Németország 25 év múlva még mindig az én Németországom, a mi Németországunk legyen. Egy Németország, amely az összes szerethető tulajdonságát és erősségét megőrzi és átadja a következő generációnak. Egy ország, amely figyelemreméltó kulturális hagyományokkal rendelkezik. A világra nyitott, sokszínű és egészen egyedülálló Németország. A mi Németországunk, a legszebb és a legjobb Németország, amink van.*” – zárta le a beszédet. A küldöttek majdnem 10 percig állva tapsoltak a kancellárnak.

A CDU pártkongresszus arról is határozott, hogy a nemzeti himnusz az alkotmány részét képezze. A delegáltak elfogadták a JU erre vonatkozó javaslatát, akik szerint „ez egy vitathatatlan szimbólum”. Eddig az alkotmányban a nemzeti jelképek között a zászló szerepelt. Az alkotmányt kétharmados többséggel lehet módosítani, amelyhez az CDU-nak az SPD támogatásán kívül a Zöldeket is meg kell nyernie. Arról is döntöttek, hogy a bevándorlókkal és a menekültekkel integrációs megállapodásokat kötnek.¹⁴

Ugyanakkor nemcsak a kancellár beszédét övezte nagy várakozás. A kongresszus második napján beszédet tartott a jelenlegi menekültpolitikát hangosan kritizáló Horst Seehofer is, akire a CDU-ban két tényező miatt is nehezteltek. November végén a kancellárral együtt szerepelve, nagy nyilvánosság előtt fejezte ki csalódottságát Merkel menekültpolitikája miatt, továbbá a nyílt támadásaival sokak szerint a jobboldali, populista AfD (Alternative für Deutschland) malmára hajtja a vizet.¹⁵

Beszédében a bajor miniszterelnök kinyilvánította, hogy az „Obergrenze” kapcsán eltérő a két párt álláspontja. Konkrét adatokkal kívánt rávilágítani a helyzet komolyságára, miszerint csak a beszédét megelőző öt napban közel 25 000 menekült érkezett Bajorországba.¹⁶ „*Amennyiben ez a tendencia tovább folytatódik, akkor jövőre még több menekült fog érkezni, mint idén.*” Ezzel egyértelműen azt az üzenetet fogalmazta meg, hogy a kancellár menekültpolitikája nem működik – legalábbis jelenleg

¹³ <http://www.welt.de/politik/deutschland/article149938409/Delegierte-stellen-sich-hinter-Merkels-Fluechtlingspolitik.html>

¹⁴ <http://www.zeit.de/politik/deutschland/2015-12/cdu-parteitag-angela-merkel-grundgesetz-nationalhymne>

¹⁵ <http://www.welt.de/politik/deutschland/article149994853/Merkel-erloest-Seehofer-erst-im-letzten-Moment.html>

¹⁶ <http://www.welt.de/debatte/kommentare/article149989467/Die-Wirklichkeitsverweigerung-der-Merkel-CDU.html>

nem. Seehofer szerint „*nincs olyan ország a földön, amely képes korlátlanul befogadni a menekülteket és ezt Németország sem tudja hosszú távon megtenni*”.¹⁷

III. A CDU menekültpolitikai irányai a kongresszus alapján

- A menekülthullámot kiváltó okok kezelése: tartós, stabil béke Szíriában; a demokratikusan választott kormányok stabilitásának megteremtése Afganisztánban és Irakban.
- A célzott fejlesztési segítyezés nagyobb mértékben járuljon hozzá a menekülthullám okainak kezeléséhez.
- A CDU céljai közt szerepel, hogy a menekültek hazájuk közelében maradhassanak addig, ameddig a helyzet országukban nem rendeződik. Emiatt javítani kell a feltételeket a libanoni, jordániai és török menekülttáborokban. Biztosítani kell a törvényes munkavállalást és a gyermekek számára az iskolai képzést. Szeretnék előmozdítani a menekülttáborok támogatását az EU tagállamok, vagy akár a szövetségi tartományok és gazdasági szereplők részéről.
- Az USA-hoz hasonlóan Németország is meghosszabbítja afganisztáni katonai szerepvállalását az afgán emberek védelme érdekében.
- Törökországnak kulcsszerepe van a jelenlegi helyzet kezelésében, hiszen a menekültek egyik legfontosabb tranzit országa és jelenleg is több mint 2 millió üldözött él Törökország területén. A CDU üdvözli az EU-Törökország csúcs eredményeit és sürgeti azok átültetését a gyakorlatba.
- A CDU a schengeni szabad határátlépést az európai integráció egyik legnagyobb vívmányának tartja, amelyet meg kíván védeni. Ehhez viszont szükséges a schengeni külső határok szigorúbb védelme a Frontex határvédelmi ügynökség megerősítése, illetve európai határ- és parti őrség létrehozása révén.
- A schengeni szabályozással összeegyeztethető határellenőrzést addig fenn kell tartani, amíg a schengeni külső határ hatékony védelme nem valósul meg.
- Cél továbbá a Dublin III eljárás hibáinak kiküszöbölése és a „Hotspotok” minél gyorsabb kialakítása Görögországban és Olaszországban. A beérkező menekülteket ezeken a helyeken regisztrálnák, majd elosztanák az EU tagállamai között. A védelemre nem jogosultakat a Hotspotokról visszaküldenék a származási országukba. A CDU továbbá megerősítené az EASO európai menedékjogi ügynökséget is.
- A CDU létrehozna egy egységes európai menedékkérelmi rendszert.
- A CDU kiáll az európai szolidaritás mellett és felszólítja az Európai Bizottságot, hogy a 160 000 menekült elosztását minél gyorsabban kezdje meg. Szerintük ez az első lépés az igazságos tehermegosztás irányába.
- A Bevándorlásiügyi Szövetségi Hivatal (BAMF) állományát az eddigi bővítéseken kívül további 4 000 fővel növelnék.

¹⁷ <http://www.welt.de/politik/deutschland/article149994853/Merkel-erloest-Seehofer-erst-im-letzten-Moment.html>

- Végezetül pedig cél az elutasított menedékkérők minél hamarabb történő kitoloncolása.

A CDU ezen felül nagy hangsúlyt fektet a menekültek integrációjára és az integrációt a menekültektől is elvárja. A társadalmi beilleszkedés elősegítése során el akarják kerülni a múltban elkövetett hibákat, azaz azt, hogy párhuzamos társadalom alakuljon ki a menekültekből. A „multikulti” szerintük a korábbi formájában nem járul hozzá a sikeres integrációhoz.

A CDU ennek érdekében integrációs megállapodásokat kötne a menekültekkel, amelyek érthetően tartalmazzák az állam és a menekültek jogait és kötelezéseit. Fontos, hogy az integrációs megállapodás mindkét fél számára kötelezően betartandó, annak be nem tartása bizonyos szolgáltatások megvonását eredményezné. Döntő fontosságú a német nyelv elsajátítása, melyre a kancellár a beszédében is közvetlenül utalt. Ennek érdekében a következő évben megdupláznák az integrációs tanfolyamok számát. A nyelven kívül a tanfolyamok másik feladata, hogy a legfontosabb viselkedési szabályokat és a német kultúra központi elemeit is bemutassák a menekültek számára. Az integráció további kiemelten fontos eleme a munkaerő-piaci részvétel mind a férfiak, mind pedig a nők számára.

IV. Következtetés

Pártkongresszusa során Angela Merkel mögött összezárt a CDU, és a majdnem ezer küldött – csupán néhány ellenszavazattal – megszavazta a párt zárónyilatkozatát a menekültpolitika területén. A kritikus hangok elcsendesedtek a kancellárt követő beszédekben.¹⁸

A pártkongresszuson elhangzott beszéd ugyanakkor nem jelenti azt, hogy a párton belüli vita a menekültkérdésről rendeződött volna. A kancellár lélegzetvételnyi időt nyert, a delegáltak hitelesnek tartották szavait. Most azonban meg kell mutatnia, hogy a menekültek számát valóban „érzékelhető” mértékben csökkenteni tudja és menekültpolitikáját a szavazóknak is el tudja magyarázni.¹⁹

¹⁸ <http://www.spiegel.de/politik/deutschland/merkel-auf-dem-parteitag-a-1067801.html>

¹⁹ <http://www.spiegel.de/politik/deutschland/merkel-auf-dem-parteitag-a-1067801.html>